

**ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА
ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.**

ПРИЛОЖЕНИЕ №4

**Програма за опазване, устойчиво
ползване и възстановяване на почвите на
община Сатовча за периода 2021-2028 г.**

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА
ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на
община Сатовча за периода 2021-2028 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък с използвани таблици	3
Списък с използвани карти	3
Списък с използвани фигури	3
Списък с използвани съкращения	3
I. Въведение.....	4
II. Цели и принципи на програмата	5
III. Анализ и оценка на състоянието на почвите и на източниците, които ги увреждат	6
1. Характеристика на почвите.....	7
2. Фактори за образуването на почвите	7
3. Характеристика на основните почвени типове на територията на община Сатовча	8
4. Основни процеси, които увреждат почвите и насоки за тяхното ограничаване.....	11
5. Състояние на почвите на територията на община Сатовча	17
5.1. Ерозия на почвата	17
5.2. Свлачища.....	18
5.3. Вкисляване на почвите	19
5.4. Засоляване на почвите.....	20
5.5. Намаляване на органичното вещество (демуфикация)	20
5.6. Замърсяване на почвата с тежки метали и металоиди.....	21
5.7. Замърсяване на почвите с продукти за растителна защита (пестициди)	21
5.8. Замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители, вкл. нефтопродукти	22
5.9. Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвената повърхност (строителни, битови, промишлени и селскостопански)	23
5.10. Почвено запечатване	23
6. Основни изводи от анализа	23
IV. Обвързаност на поупви със стратегически документи от по-високо йерархично ниво	24
V. SWOT анализ	27
VI. Цели и приоритети по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите	28
1. Предизвикателства.....	28
2. Стратегически цели и приоритети.....	30
3. Очаквани резултати	30
VII. План за действие	30
VIII. Система за наблюдение, контрол и отчитане изпълнението на програмата.....	37
IX. Оценка на резултатите и актуализация на плана за действие.....	40

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИ ТАБЛИЦИ

Таблица 1.	Действителен риск от ерозия на почвата в община Сатовча	18
Таблица 2.	Регистрирани свлачища на територията на община Сатовча	19
Таблица 3.	Мониторинг на вкисляване на почвите	19
Таблица 4.	Средна концентрация на биогенни замърсители през 2019 г.	20
Таблица 5.	Средни концентрации на неорганични компоненти през 2019 г.	21
Таблица 6.	SWOT-анализ на почвите на община Сатовча	27
Таблица 7.	План за действие на ПОУПВП Сатовча 2021-2028 г.	32

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИ КАРТИ

Карта 1.	Почвени типове	10
Карта 2.	Текстурни класове на почвите в България	10
Карта 3.	Общините в България, с риск към атмосферно засушаване	15
Карта 4.	Общините в България, с риск към почвено засушаване.....	16
Карта 5.	Общините в България, с риск към почвено-атмосферно засушаване	16

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИ ФИГУРИ

Фигура 1.	Баланс на територията на община Сатовча.....	11
Фигура 2.	Разпределение на финансовия ресурс по приоритети на програмата	37

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

АИК	Адаптация към изменението на климата
БШПС	Българо-швейцарската програма за сътрудничество
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НСИ	Национален статистически институт
ПОУПВП	Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите
ПРЗ	Препарат за растителна защита
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РДГ	Регионална дирекция по горите

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите (ПОУПВП) на община Сатовча за периода 2021-2028 г. е разработена в изпълнение на чл. 26 от Закона за почвите. Тя е неразделна част от Общинската програма за опазване на околната среда за периода 2021-2028 г.

ПОУПВП на община Сатовча обхваща всички дейности, които произтичат като задължение на общините в съответствие с нормативните документи - опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

ПОУПВП е разработена за период, който да съвпада с периода на действие на Общинската програма за опазване на околната среда за периода 2021-2028 г. и е в съответствие с периода на действие на Планът за интегрирано развитие на община Сатовча 2021-2027 г.

Програмата подлежи на евентуална актуализация при всяка значима промяна на екологичното законодателство или в приоритетите на региона/общината във връзка с политиката по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

При разработването на Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите (2021-2028 г.) на община Сатовча, са взети предвид редица европейски и национални стратегически документи, в т.ч.:

- Тематична стратегия по опазване на почвата (Thematic Soil Strategy) (COM (2006) 231);
- Предложение за Рамкова директива по почвите (Soil Framework Directive (COM(2006) 232);
- Пътна карта за ефективно използване на ресурсите в Европа;
- Национална програма за развитие: България 2030 г.;
- Стратегически план за развитие на горския сектор 2014-2023 г.;
- Трети национален план за действие по изменение на климата (2013-2020 г.);
- Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г.;
- Националната програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите (2020-2030 г.);
- Планове за управление на речните басейни (ПУРБ) 2016-2020 г. и Планове за управление на риска от наводнения (ПУРН) 2016-2020 г. и тяхната актуализация;
- Методология за стратегическо планиране в Р. България, април 2010 г., Съвет за административна реформа.
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Югозападен регион за планиране от ниво 2 за периода 2021-2027 г.;
- Програма за опазване на околната среда на община Сатовча 2021-2028 г.;

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

- Програма за управление на отпадъците на община Сатовча 2021-2028 г.;
- План за интегрирано развитие на община Сатовча за периода 2021-2027 г.

Програмата е разработена при следните ограничения:

- Липса на Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на област Благоевград за периода до 2027 г.;
- Липса на регистър на площите с увредени почви.

При разработката на програмата са използвани и следните закони и наредби:

- Закон за почвите;
- Закон за опазване на околната среда;
- Наредба за опазване на околната среда и управление на отпадъците на територията на община Сатовча.

II. ЦЕЛИ И ПРИНЦИПИ НА ПРОГРАМАТА

Основните цели на Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите (ПОУПВП) на община Сатовча за периода 2021-2028 г. са:

1. трайно запазване на функциите на почвите;
2. предотвратяване на увреждането на почвите и нарушаването на техните функции;
3. смекчаване на въздействието на заплахите за увреждането на почвите и възстановяване на нарушените им функции.

Това ще стане чрез идентифициране и анализиране на проблемите в областта на ползването на земеделските земи, намиране на решения за тях, устойчиво използване на почвените ресурси, обединяване на усилията на местната администрация, НПО, бизнеса и гражданите на територията на община Сатовча. След това ще бъдат набелязани мерките и проектите, които Общината ще изпълнява.

Опазването, ползването и възстановяването на почвите се основават на следните **принципи**:

1. екосистемен и интегриран подход;
2. устойчиво ползване на почвите;
3. приоритет на превантивния контрол за предотвратяване или ограничаване увреждането на почвите и на техните функции;
4. прилагане на добри практики при ползването на почвите;
5. замърсителят плаща за причинените вреди;
6. информираност на обществеността за екологичните и икономическите ползи от опазването на почвите от увреждане и за мерките за опазването им.

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

Основните **критерии** при определяне на приоритетите в Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча са:

1. устойчиво ползване на почвите като природен ресурс;
2. опазване и подобряване на почвеното плодородие;
3. намаляване на вредните последици върху почвите, предизвикани от природни процеси и явления и антропогенни фактори;
4. предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве и опазване на другите компоненти на околната среда;
5. спазване принципите на устойчивото развитие, включително принципите на биологичното земеделие;
6. възстановяване на нарушените функции на почвите;
7. задължения, поети от държавата по международни актове, отнасящи се до почвите.

Структурата и съдържанието на документа е в съответствие с *Методическите указания за разработване на областни и общински програми за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.*

III. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА СЪСТОЯНИЕТО НА ПОЧВИТЕ И НА ИЗТОЧНИЦИТЕ, КОИТО ГИ УВРЕЖДАТ

Почвите са национално богатство, ограничен, незаменим и практически невъзстановим природен ресурс, изпълняващи редица функции, важни за равновесието на природата и човешкото общество. По тази причина опазването им е приоритет и задължение на държавните и общинските органи и на физическите и юридическите лица.

Почвата е един от важните природни ресурси, основа за съществуването на хората, животните и растенията. В природните или управляеми от човека екосистеми тя изпълнява определени функции:

- осигурява среда за развитието на растенията и реализирането на тяхната биопродуктивност, регулира и разпределя водния отток;
- съхранява водата и служи като буфер на околната среда, като инактивира или разрушава екологично опасните субстанции;
- съхранява и трансформира минерали, органични вещества, енергия и различни химически вещества;
- източник е на суровини като глина, пясък, торф.

Почвата поддържа генетичните ресурси и е среда на обитание за многобройни живи организми. Тя е физическа основа на социално-икономическата структура на човешкото общество, източник е на сурови материали и съхранява геогенното и културно наследство на човечеството.

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

1. Характеристика на почвите

Почвата представлява сложна природна система изградена от минерални частици, органични вещества, вода, газове, макро- и микроорганизми.

Минералните частици образуват основната маса на почвата, а органичните вещества съставляват 10-20% от химичния състав на почвата. Те са резултат от жизнената дейност на растителните и животински видове. В почвата са разпространени във вид на торф (растителни остатъци) и хумус (разложено органично вещество). Хумусът заедно със съдържанието на вода и газове определя нейното плодородие. Съдържанието на хумус в някои почви може да достигне до 90% от общото съдържание на органичните вещества. Характерно е неговото бавно разлагане от микроорганизмите, което позволява натрупването му в значителни количества в почвата. Той е източник на хранителни вещества за растенията, тъй като при разлагането му се освобождава въглероден двуокис, нитрати, фосфати. Тези съединения са лесно усвоими от растенията. Хумусът, образуван в горния почвен слой се отнася от инфилтриращата в почвата вода в по-долните хоризонти. Чрез обработка на почвата, той заедно с разтворените химични вещества се изнася отново на повърхността.

Почвената покривка е особено важен компонент на природната среда. Образувана в продължение на милиони години, тя се явява огледало за състоянието на ландшафтите и в нея се отразяват и пречупват взаимовръзките между останалите компоненти на природната среда (скали, води, климат, растителност, дейност на човека).

Без почвена покривка е невъзможно съществуването и вегетацията на естествената и културна растителност и природата ни би представлявала една голяма пустош. Почвената покривка е междинно спояващо звено между геолого-геоморфоложката основа, климатичните условия, динамиката на водата и вегетацията на растенията.

Благодарение на своето плодородие почвената покривка се явява и много важен природен ресурс. Тя е средство и предмет на труда в селското стопанство. В резултат на дейността на човека плодородието на почвата може да променя (увеличава или намалява) или да се запазва. Различават се три вида плодородие - естествено, потенциално и икономическо. Първото е свързано с наличието на хумус и други хранителни вещества, образували се през дългия период на естествено развитие на почвите. Потенциалното плодородие се свързва с възможностите за изкуствено увеличаване на хранителните вещества в почвата чрез добавяне на торове с естествен или изкуствен произход. Икономическото плодородие се изразява чрез стойността на произведените земеделски продукти от единица площ върху даден вид почва.

2. Фактори за образуването на почвите

Абиотичните почвообразуващи фактори са скалната основа, релефа, климата, водите, растителността.

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

Почвообразуващата скала е материалът, от който се образува почвата. Механичният, минералният и химичният състав на основната скала определят водните, физичните и химични свойства, както и хода на химичните процеси в почвата.

Климатът определя хоризонталното и вертикално разпространение на почвите. Той оказва влияние чрез климатичните елементи - температура на въздуха и валежите. Те от своя страна определят количеството на влага в почвата. Температурата на въздуха определя посоката и скоростта на физичните, химичните и физикохимични процеси в почвата. При по-висока температура процесите протичат с по-висока скорост и се увеличава дейността на почвените микроорганизми. Разлагането на органичните вещества и изветрянето на минералните частици протича при наличие на влага в почвата. Преовлажняването ѝ води до забавяне на тези процеси.

Релефът, като климатообразуващ фактор определя вертикалното разпределение на почвите, а чрез надморската си височина, наклона на склоновете, експозицията, определя разпространението на плитките и дълбоки почви. При по-големите наклони, валежните води отнасят изветрителната кора. Поради това по склоновете почвената покривка е тънка или почти липсва. Обратно - дълбоките почви се образуват в равнините, низините и котловините.

Водите са важен фактор за протичане на всички почвообразуващи процеси - изветряне и ерозия. Наличието им обуславя образуването на някои от почвените типове.

Биотичните фактори са растенията, микро- и макроорганизмите в почвата.

Растителността се явява главен източник на органични остатъци в почвата. В зависимост от характера ѝ, в почвата се натрупват различни по количество и химичен състав растителни остатъци. Те определят нейното плодородие. Горската растителност в България е повлияла за образуването на сивите горски почви, канелените горски почви и др. Тревистата растителност в сравнение с горската внася в почвата по-голямо количество органични вещества. Под нейно влияние са образувани едни от най-плодородните почви - черноземните, канелените, алувиално-ливадните и др., а блатната растителност определя образуването на смолниците.

Растителността определя водния и топлинния режим на почвата, определя нейната структура и я предпазва от ерозия.

Микро- и макро организмите участват в минерализацията на органичното вещество в почвата и я обогатяват с хранителни вещества, необходими за развитие на растенията.

3. Характеристика на основните почвени типове на територията на община Сатовча

Според почвено-географското райониране община Сатовча попада в Струмско-Местенската и Западнородопската провинция на Балканско-Средиземноморската почвена подобласт. Алувиално-делувиалните са един от видовете почви и заемат най-големи

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

пространства около р. Места, но се наблюдават и в средното и долното поречие на р. Бистрица и средното поречие на Кочанска река. Тези почви имат добре оформен хумусен слой и образуваните речни тераси се използват за зеленчукови и овощни градини. Наносните почви заемат около 2% от цялата територия. В района е разпределен типът на регосолите. Това са бедни на хумус почви и се използват за отглеждане на тютюн. Регосолите обхващат около 5% от цялата територия. Хумусно-карбонатните почви заемат значителна площ в землищата на селата, а ранкерите се използват в земеделието, предимно за отглеждане на картофи. Общата площ на тези почви е около 4%. Различните вулканити, гнайси и гнайсошисти са разположени сред масивите на кафявите горски почви.

Алувиално-делувиалните почви (Fluvisols) са плодородни почви, които се образуват по поречията на големи реки върху неспоени чакълесто пясъчливи алувиални наноси, при различен климат. Разпространени са върху I и II надзаливни тераси на реките на страната. Имат само един тънък повърхностен хоризонт – по-тъмен, до 10 см, след което има само слоеве, различаващи се по вида на фракцията. Те са със сиво-жълт цвят и са много плодородни (зеленчуци, ориз, коноп и други). Основните дейности за повишаване на плодородието им, освен торене, са насочени към предпазването им от заливане, заблатяване и засоляване. Алувият представлява материал, който се формира от постоянно течащи води. Той се натрупва по речната тераса като фин материал с богато органично и минерално съдържание, което му предава изключителна плодородност.

Регосолите (Regosols) са примитивни почви, развити от меки почвообразуващи материали. Образуването им започва след пълната ерозия на зонални почви – черноземи, лесивирани, смолници. Хоризонтите А и В на тези почви са разрушени и отнесени от водната ерозия. Запазената част от почвения профил се състои от останалите на място рохкави изветрителни материали, върху които започва нов, начален почвообразователен процес. На него се дължи слабо развитият хумусен хоризонт със светъл цвят, образуван на повърхността на тези почви.

Подтип **пендзини**, известни и като (хумусно-карбонатни почви (**Rendzic Leptosols**), по произход, химични свойства и състав са противоположни на ранкерите. Те са свързани с изветрителните продукти на карбонатни скали като варовици, мрамори, варовити мергели. Също са изградени само от един хоризонт, но той е черен, червеникавокафяв или кафяв, с добра структура и е по-глинест. Включва скални късове от твърдата карбонатна скала и има мощност от 10 до 30 см. Задължително условие за дефинирането на тези почви е съдържанието на повече от 40 % карбонати в техния профил или в скалата под него.

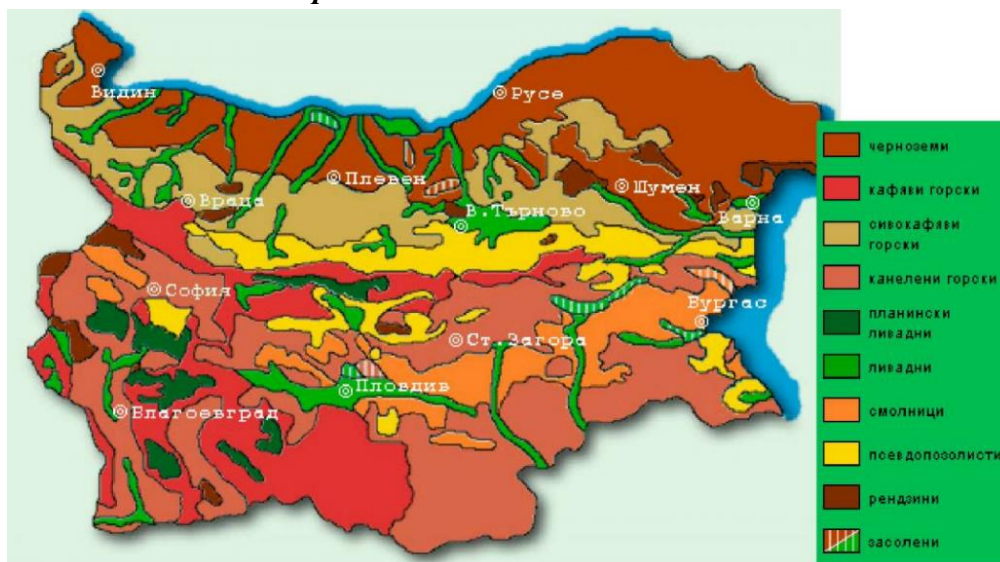
Подтип **ранкери (Umbric.Leptosols)** са плитки, слабо развити и кисели почви, образувани на маломощен елувий от силикатни скали. Дълбочината на профила е от 10 до 30-40 см. Имат само А-хоризонт, разположен върху твърдата скала. На цвят са тъмнокафяви до черни.

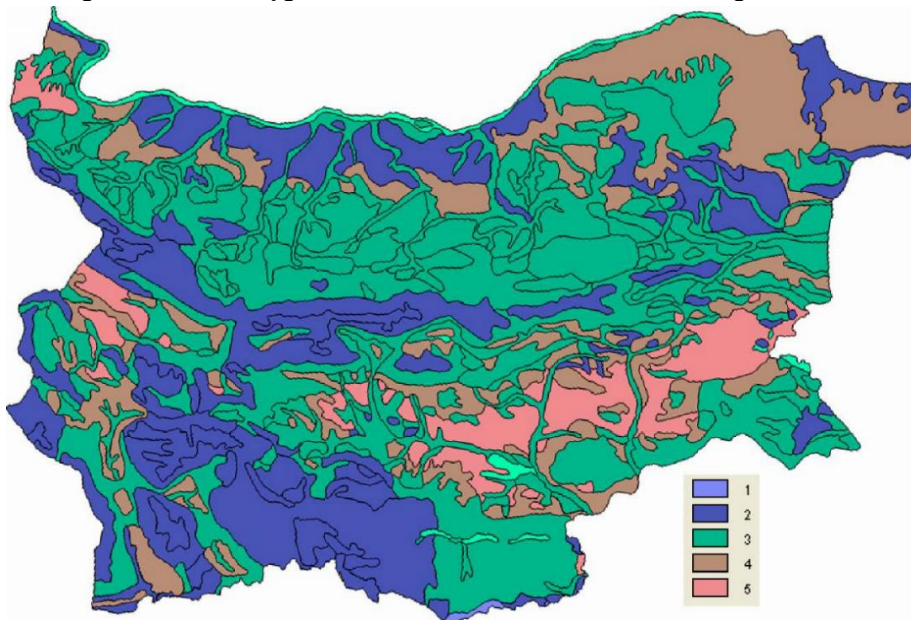
ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА
ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на
община Сатовча за периода 2021-2028 г.

Карта 1. Почвени типове

Карта 2. Текстури класове на почвите в България

Източник: „Доклад за пространственото разпределение на почвеното засушаване в България и неговото териториално разпределение“, проф. дфн Веселин Александров, Националният институт по хидрология и метеорология на БАН

Следва да се направи и уточнението, че делът на горските територии в община Сатовча е 57% от общата площ на общината.

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

Фигура 1. Баланс на територията на община Сатовча

Източник: Община Сатовча

4. Основни процеси, които увреждат почвите и насоки за тяхното ограничаване

Почвите са приемник на всички вредни въздействия в околната среда и като такива създават потенциален риск за здравето на населението. Степента на замърсяване и разрушаване на почвите се обуславя от промишлеността, транспорта, прекомерното използване на изкуствени торове и пестициди в земеделието, естествените процеси (ветрова ерозия, други екзогенни фактори), експлоатацията на подземни богатства и депонирането на отпадъци.

Увреждането на почвите е процес на настъпване на неблагоприятни промени в строежа и/или физико-химичните им свойства, водещ до нарушаване на основните им функции. Причините могат да бъдат природни и/или антропогенни.

В чл. 12 от Закона за почвите (Обн. ДВ. бр. 89 от 6 ноември 2007 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр. 98 от 27 Ноември 2018 г.) са посочени следните видове процеси, които увреждат почвите:

1. ерозия;
2. вкисляване;
3. засоляване;
4. уплътняване;
5. намаляване на почвеното органично вещество;
6. замърсяване;
7. запечатване;
8. свлачища;
9. заблатяване.

Ерозия на почвите е физично явление, свързано с отделяне и пренасяне на почвени частици чрез вятър, дъждовни и поливни води при протичане на естествени процеси и/или

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

въздействие на антропогенни фактори. Загубата на почвен материал оказва съществено влияние *върху функциите на почвата*, както в мястото на проявлението на ерозията, така и върху прилежащите територии. Ерозираните земи са със скъсен почвен профил, изсветлена повърхност, често набраздена от линейни ерозионни форми и води до силно намаляване на плодородието на почвата. Поради това тя е един от най-сериозните глобални фактори за деградация и опустиняване на почвите. Природните и стопанските условия на територията на България създават предпоставки за разпространението на водна, ветрова и иригационна ерозия. Наред с природно обусловените фактори, степента на проявление на почвената ерозия зависи и от човешката дейност. Неправилната обработка на почвата, обезлесяването и горските пожари също са съществени фактори, оказващи влияние върху този процес. Провежданите мероприятия за борба с това вредно явление са агротехнически, лесотехнически и хидротехнически.

Вкисляване е естествено протичащ процес, чиято интензивност зависи и от антропогенни фактори и води до увеличаване киселинността на почвите.

Засоляване на почвите е процес, при който се увеличава съдържанието на водоразтворимите соли, с което се увеличава обемът на натрий и магнезий в почвите и се оказва негативно влияние на техните свойства, респективно на продуктивния им потенциал. Подобряването на засолените почви е свързано със значителни капиталовложения, тъй като е възможно да се постигне след дрениране на почвите, а също и с прилагането на други сложни агротехнически практики.

Уплътняване на почвата е физически процес на частично разрушаване на почвената структура и увеличаване на плътността, при което намалява водопропускливостта, увеличава се твърдостта, нарушава се почвената структура и се променя строежът на почвения профил. Основно се наблюдава при неправилно използване на селскостопански машини при неподходящи условия. Обработваемите земи са засегнати от уплътняване както на горния слой, така и на плодородния слой. Необходимо е прилагането на добри земеделски практики за поддържане и възстановяване на структурата на почвата като например използване на машини и приспособления за почвообработка с намален натиск, а също и прилагане на интензивни мерки за опазване на почвата от ерозия и деградация на почвеното органично вещество.

Почвеното органично вещество е сложна система от хумусни вещества, белтъци, въглеродороди, восъци, смоли и други компоненти. **Намаляването на почвеното органично вещество** при обработваемите земи, е между 10 и 40% за по-голямата част от почвите, но в отделните случаи може да намалее и повече. Въпреки липсата на системни наблюдения има данни за трайна тенденция към намаляване на запасите на почвено органично вещество в обработваемите земи.

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

Замърсяване на почвите е процес на натрупване на вредни вещества в почвите от естествен и/или антропогенен източник, чиито свойства и концентрации причиняват нарушаване на техните функции независимо дали се превишават действащите в страната норми.

Основен източник на замърсяване на земите в урбанизираните територии е транспортът.

Известно е още замърсяването на почвите от неправилната употреба на минерални торове. Липсата на естествен механизъм за превръщането на нитрати в безвредни съединения прави проблема особено опасен. Постъпващите в организмите свободни нитрати се превръщат в нитрити. Нитритите могат да се свържат с хемоглобина в кръвта, което лишава животните и човека от достатъчно кислород.

Други големи замърсители на почвата са пестицидите. Те са химически средства за защита от вредители: насекоми, гризачи, паразитни гъби и плевелни растения. Употребата им води до рязко увеличаване на добивите от обработените с тях култури поради бързото унищожаване на вредители. Пестицидите трудно се разграждат по биологичен път и концентрацията им се увеличава многократно по дължината на хранителните вериги. Ако количеството на пестицида е било безвредно при първоначалното му прилагане, то след време при навлизане в последното звено на хранителната верига, то може да се окаже смъртоносно. Пестицидите се натрупват в човешкото тяло, причинявайки тежки увреждания в различни органи.

В почвата могат да попаднат тежки метали (мед, олово, хром, манган и др.) в резултат от напояване със замърсени промишлени води или от промишлено замърсен въздух. Тежките метали са особено опасни, защото са устойчиви. Те причиняват болести, които засягат почти всички човешки органи.

Запечатване на почвите е трайно покриване на почвените повърхности с непропусклив материал поради застрояване и/или изграждане на инфраструктура.

Свлачището е природно явление, при което се нарушава устойчивостта на големи земни маси и се създават предпоставки за придвижването им. Причините за възникването на свлачища са свързани със силно пресечения релеф и други специфични геоложки дадености в определени райони. Свлачищните процеси нямат внезапен характер и е възможно да бъдат регулирани с технически средства. Във времето те имат периоди на затихване и усилване. След активизирането на свлачището може да се стигне до възникване на бедствена ситуация.

Заблатяването - процесите на заблатяване и засоляване на почвата са тясно свързани помежду си. Те настъпват по една и съща причина - от високото ниво на подпочвените води.

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

Друг процес, който се свързва също с увреждането на почвите и с промените в ландшафта, е **загубата на биоразнообразие**, която води до загуба на естествената среда на обитаване на редица биологични видове. Изгарянето на стърнищата унищожава флората и нарушава почвеното равновесие, с което причинява значително намаляване на почвеното плодородие. Загубата на биоразнообразие може да бъде ограничена чрез намаляване на интензитета на процесите на деградация на почвите и земите, промените в ландшафта, които водят до загуба на естествената среда на обитаване на биологичните видове, и изгарянето на стърнищата.

Засушаването е също основен процес и проблем, който влияе върху състава и функциите на почвите. В доклада на Национален институт по метеорология и хидрология към Българска академия на науките „Сушата в България“, София 2011 г. под редакцията на проф. дфн. В. Александров е направено пространствено разпределение на районите в България, уязвими към засушаване. Там е посочено, че въпреки големия брой на изследванията върху засушаванията в чужбина и България, все още не е разработена единна методика за тяхното изучаване поради сложността на явлениято и многостранността на неговото проявление и въздействие. „Основен методичен проблем при изучаване на засушаванията е тяхната типизация. Обикновено се различават четири-пет типа засушаване: **почвено, атмосферно, почвено-атмосферно, хидрологично и социално-икономическо**. **Почвеното засушаване** настъпва при продължителен безвалежен период, който може да настъпи през всеки месец или сезон. При почвеното засушаване коренообитаемият слой просъхва и растенията страдат от недостиг на вода. Всъщност, почвеното засушаване представлява продължителен период, при който се нарушава водния баланс в почвата и на растителните екосистеми, влошава се физиологичното състояние на растенията и добивите рязко спадат. При атмосферната суша, освен ниските валежи се наблюдават високи температури и ниска влажност на въздуха. Чести явления са сухите и горещи ветрове и вследствие на голямата евапотранспирация се нарушава водния баланс на растенията. Растенията се намират в най-неблагоприятни условия при настъпване на почвено-атмосферно засушаване. Комплексът от почвени и метеорологични условия се характеризира с много малки запаси от почвена влага, ниски количества валеж, високи температури, ниска влажност на въздуха и силни горещи ветрове.

През отделните сезони засушаването се отличава с някои характерни особености. **Пролетната суша** се характеризира с невисоки температури, ниска влажност и силни ветрове, което влошава условията за сеитба, поникване и нормално начално развитие. Забавянето на поникването влошава условията на развитието на агроекосистемите през целия вегетационен период. При такива условия рязко нараства популацията на редица вредители, които нанасят и допълнителни щети. Пролетните засушавания са особено характерни за Северозападна България (40% от случаите) и Черноморското крайбрежие (50%). **Летните суши** се характеризират с високи температури, ниска влажност на въздуха и интензивно сумарно изпарение (физическо и транспирация). Това са типични почвено-атмосферни засушавания,

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

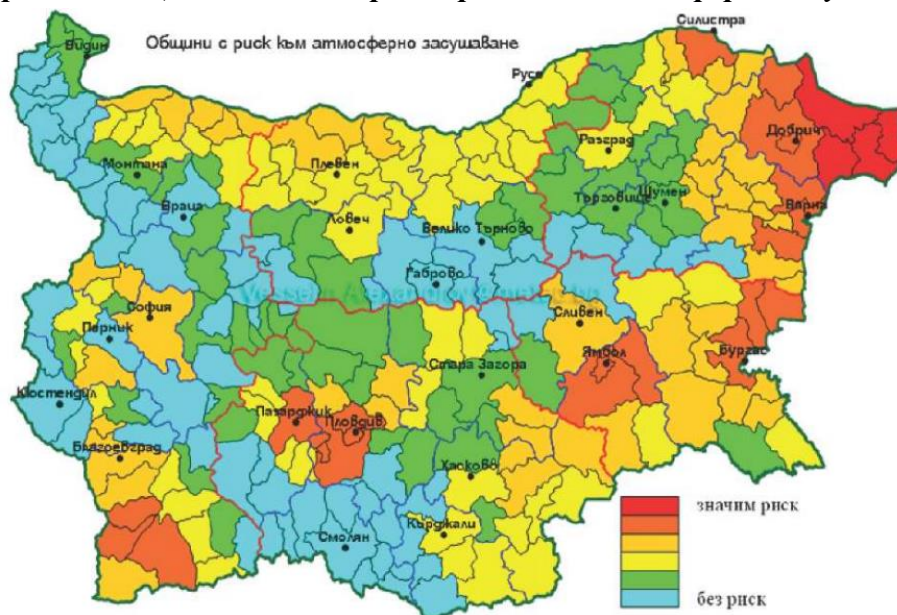
Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

особено когато продуктивната почвена влага започва рязко да пада под 70% от пределната полска влагоемност. Растенията увяхват, спират растежа си, пожълтяват и изсъхват, когато почвената влага падне под влажността на завяхване. Особено опасно е, когато засушаването е съчетано със суховеи. Интензивните летни засушавания са най-продължителни по Черноморското крайбрежие и в Горнотракийската низина. *Есента сушата* се отразява неблагоприятно върху провеждането на есенната дълбока оран, сеитбата и поникването на есенниците, които навлизат в зимата недостатъчно развити и често страдат от измръзване. Тези засушавания са характерни за Черноморското крайбрежие, Североизточна България и Горнотракийската низина¹.

Според пространственото разпределение община Сатовча попада в район без риск към атмосферно засушаване (Карта 3 – община Сатовча в син цвят),

По отношение на риска от почвено засушаване (Карта 4) и риска към почвено-атмосферно засушаване (Карта 5) – община Сатовча се намира в планински район.

Карта 3. Общините в България, с риск към атмосферно засушаване

Източник: Доклад „Сушата в България“, София 2011 г. под редакцията на проф., дфн В. Александров, Национален институт по метеорология и хидрология към Българска академия на науките

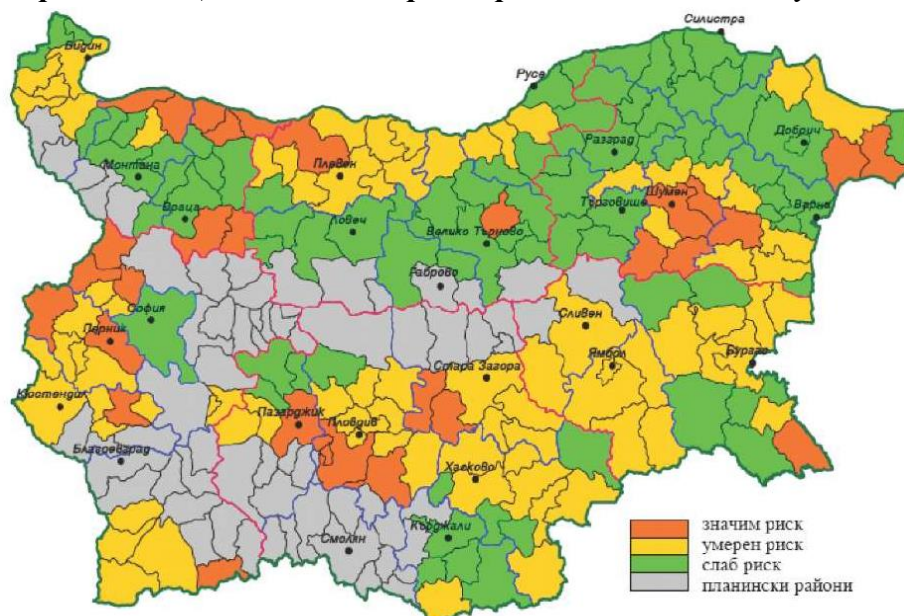
¹Източник: Доклад „Сушата в България“, София 2011 г. под редакцията на проф., дфн В. Александров, Национален институт по метеорология и хидрология към Българска академия на науките

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

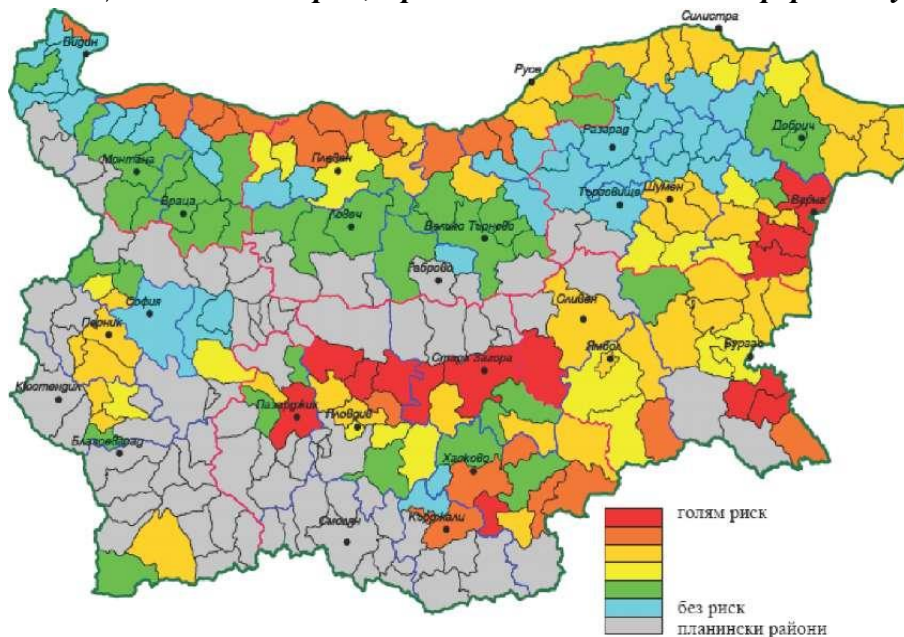
Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

Карта 4. Общините в България, с риск към почвено засушаване

Източник: Доклад „Сушата в България“, София 2011 г. под редакцията на проф., д-р В. Александров, Национален институт по метеорология и хидрология към Българска академия на науките

Карта 5. Общините в България, с риск към почвено-атмосферно засушаване

Източник: Доклад „Сушата в България“, София 2011 г. под редакцията на проф., д-р В. Александров, Национален институт по метеорология и хидрология към Българска академия на науките

Ограничаването и преодоляването на деградационните процеси в земеделските земи може да се осъществи чрез прилагане на добри земеделски практики, включващи

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

комплекс от мерки с почвозащитно и оттокорегулиращо действие за интегрирано опазване на почвите и водите, специфично за дадени почвено-климатични и топографски условия, с цел:

- осигуряване на защитна покривка на почвената повърхност от растителност или растителни остатъци в периодите с висока ерозионност в резултат от валежите и вятъра;
- повишаване на инфилтрационната способност на почвата;
- поддържане и възстановяване на почвата;
- повишаване на запасите от почвено органично вещество;
- използване на машини и технологии за почвообработки с минимален натиск върху почвената повърхност.

За *увреждането на почвите в горските земи* и влошаването на свойствата им, а оттам и на продуктивния потенциал, най-значително влияние оказват ерозионните процеси и измененията на свойствата на почвата, настъпващи в резултат на горски пожари.

Антропогенното въздействие може да предизвика или усилва процесите на увреждане на почвата. Това въздействие се получава в резултат на:

- Неподходящи обработки на горските почви, ерозионни процеси и липса на мероприятия за борба с ерозията, загуба на хранителни вещества, замърсяване на почвите;
- Отстраняване на естествената растителност – превръщане на горските земи в обработваеми земеделски земи;
- Прекомерно ползване на дървесина за огрев и като строителен материал.

Пожарите, в резултат на които горската растителност е унищожена напълно или се поврежда в различна степен, водят до загуби на органично вещество, разрушаване на структурата и последваща ерозия.

Увреждането на почвата настъпва в резултат на частичното или пълно унищожаване на дървесната растителност, мъртвата горска постилка и тревната растителност. Това води до изменение на процентното съдържание на фракции на макроагрегатния и механичния състав на почвата.

5. Състояние на почвите на територията на община Сатовча

Представените по-долу данни са от Доклада за състоянието на околната среда през 2020 г. на територията на РИОСВ-Смолян, която включва и община Сатовча и данни на Изпълнителна агенция по околна среда.

5.1. Ерозия на почвата

Ерозията е един от най-сериозните глобални фактори за деградация и опустиняване на почвите. Тя влияе съществено върху екологичните и икономическите функции на почвата.

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

Начинът на земеползване и структурата на земеделските и горските земи могат осезателно да намалят загубите на почва от ерозия, но могат и значително да я ускорят.

За борба с това вредно явление се провеждат агротехнически, лесотехнически и хидротехнически мероприятия.

За определяне на действителния риск от ерозия на почвата за територията на община Сатовча са използвани данни от 2018 и 2019 г., които са получени въз основа на Американския ГИС-модел USLE за изчисление на риска от ерозия, който е пригоден за българските условия от института по почвознание „Никола Пушкин“.

Данните са представени според класификацията на действителния риск от ерозия на почвата, разработена от института по почвознание „Никола Пушкин“ и са дадени в таблиците по-долу.

Таблица 1. Действителен риск от ерозия на почвата в община Сатовча

Риск от ерозия	Относителен дял			
	2018 г.		2019 г.	
	ха	%	ха	%
Обща площ на община Сатовча	33 260	100	33 260	100
Много слаб действителен риск	1 954	5,88	0	0
Слаб действителен риск	2 572	7,73	0	0
Слаб до умерен действителен риск	2 481	7,46	0	0
Умерен действителен риск	5 347	16,07	2 458	7,39
Умерен до висок действителен риск	4 169	12,55	0	0
Висок действителен риск	896	2,69	2 137	6,42
Много висок	287	0,86	8 486	25,52

Източник: ИАОС

Оценката за средногодишните загуби на почва от ерозия за територията на община Сатовча през 2018 г. възлиза на 885 941 тона, а през 2019 г., съответно – 964 267 тона.

Забележка: През 2019 г. се наблюдава значителна промяна в средногодишния интензитет на плоскостната водна ерозия, тъй като са включени и териториите с надморска височина над 1 200 метра. Сравнение с данните от предходни години не е коректно да се прави, поради различен обхват на изходните данни.

5.2. Свладища

Свладището е процес, при който се нарушава устойчивостта на големи земни маси и се създават предпоставки за придвижването им. Свладищните процеси нямат внезапен характер и е възможно да бъдат регулирани с технически средства (укрепителни работи – изграждане на подпорни стени, заскаляване на участъци, изграждане на дренажни системи с цел понижаване нивото на подпочвените води и др.).

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

На територията на община Сатовча са регистрирани 9 свлачища – от тях 5 са в землището на с. Жижево, 2 от тях са в района на с. Осина и по едно в района на с. Кочан и с. Плетена.

Таблица 2. Регистрирани свлачища на територията на община Сатовча

Свлачище	Местоположение	Дата на регистрация	Тип на терена
BLG 42.29372-01	с. Жижево, път BLG 1277 /III-1972, Вълкосел - Сатовча/ - Кочан - Жижево при km 1+895	25.2.2010	Планински склон
BLG 42.29372-02	с. Жижево, път BLG 1277 /III-1972 Вълкосел - Сатовча/ - Кочан - Жижево при km 2+010	25.2.2010	Планински склон
BLG 42.29372-04	с. Жижево, път BLG 1277 /III-1972 Вълкосел - Сатовча/ - Кочан - Жижево при km 2+050	21.4.2015	Планински склон
BLG 42.29372-03	с. Жижево, път BLG 1277 /III-1972 Вълкосел - Сатовча/ - Кочан - Жижево при km 1+800	21.4.2015	Планински склон
BLG 42.29372-05	с. Жижево, път BLG 1277 /III-1972 Вълкосел - Сатовча/ - Кочан - Жижево при km 1+850	18.1.2021	Планински склон
BLG 42.39089-01	с. Кочан, път BLG 1273 /III-197 Сатовча - Доспат/ - Кочан - Ваклиново при km 2+400	23.3.2005	Планински склон
BLG 42.54225-02	с. Осина, път BLG 2274 /III-197 Сатовча - Доспат/ - Осина при km 0+380 (участък № 2)	1.3.2006	Планински склон
BLG 42.54225-04	с. Осина, път BLG 2274 /III-197 Сатовча - Доспат/ - Осина при km 0+200 и при km 0+400	4.2.2015	Планински склон
BLG 42.56740-05	с. Плетена, път BLG 1272 /III-197 Гоце Делчев - Сатовча/ - Плетена	1.3.2006	Планински склон

Източник: <http://gz-pernik.mrrb.government.bg/>

5.3. Вкисляване на почвите

Вкисляването на почвите се дължи на емисии от промишлени процеси, природни биохимични цикли, а за обработваемите почви - и от едностранчивото (без фосфор и калий) торене с азотни торове.

През 2020 г. е извършен мониторинг II-ро ниво – вкисляване в община Сатовча. На територията на общината е разположен един пункт за мониторинг на вкисляване на почвите, находящ се в с. Сатовча. От извършените изпитвания на взетите почвени извадки няма данни за вкисляване на почвите.

Таблица 3. Мониторинг на вкисляване на почвите

Година	Дълбочина	pH	H	Al	Ca	Mg	Mn	V3%	Реакция на почвите	Степен на вредно вкисляване
2019	0-20	4,26	0,07	0,73	2,58	1,29	0,014	84	силно кисела	средна
	20-40	4,25	0,07	0,7	2,39	0,44	0,017	80	силно кисела	средна

**ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА
ПЕРИОДА 2021-2028 Г.**

**Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на
община Сатовча за периода 2021-2028 г.**

Годи- на	Дълбочи- на	pH	H	Al	Ca	Mg	Mn	V3%	Реакция на почвите	Степен на вредно вкисляване
2018	0-20	3,81	0,07	0,84	2,85	1,25	0,005	82	много силно кисела	средна
	20-40	3,86	0,07	0,83	2,85	0,75	0,016	80	много силно кисела	средна
2016	0-20	4,93	0,020	0,15	2,3	1,2	0,031	95	-	-
	20-40	4,47	0,020	0,31	1,5	2,3	0,048	91	-	-
	0-20	4,16	0,024	0,59	2,8	0,6	0,044	84	-	-
	20-40	4,17	0,030	0,53	2,3	0,7	0,031	84	-	-
	0-20	4,29	0,036	0,45	2,6	0,7	0,046	87	-	-
	20-40	4,29	0,038	0,36	2,9	0,6	0,041	89	-	-
	0-20	4,47	0,028	0,14	2,6	0,8	0,026	95	-	-
	20-40	4,38	0,022	0,34	2	0,6	0,024	87	-	-

Източник: ИАОС

Резултатите от анализите на пункта са показали кисело-алкално равновесие в почвата около стойност от pH 3,5 до pH 5, с което се запазва тенденцията за висока киселинност на почвите в общината.

5.4. Засоляване на почвите

Засоляването на почвите е процес, при който се увеличава съдържанието на водноразтворимите соли и/или обменен натрий в почвите в количества, влияещи негативно на техните свойства, респективно на продуктивния им потенциал.

По данни на РИОСВ – Смолян на територията на община Сатовча няма засолени почви.

5.5. Намаляване на органичното вещество (демуфикация)

Намаляване на съдържанието на органичен въглерод/хумус (демуфикация), което води до обезструктуриране на почвата, с последващо влошаване на водно-физичните показатели и намаляване на продуктивността им. Дехумификацията предполага понижаване на буферността на почвите по отношение на химически замърсявания, както и до ускоряване на ерозионните процеси, и влошаване на генния фонд и биоразнообразието.

Съгласно предоставените данни от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) на Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) на територията на община Сатовча има един пункт №133.

Таблица 4. Средна концентрация на биогенни замърсители през 2019 г.

Име на показател	Средна стойност (g/kg)	
	Проби от повърхностен слой 0-20 см	Проби от подповърхностен слой 20-40 см
Общ органичен въглерод	16,66666667	13,44666667

Източник: ИАОС

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

Почвите са много добре обезпечени с органично вещество – органичен въглерод: 16,67 g/kg почва в повърхностния слой с мощност 0-20 см и 13,45 g/kg почва в подповърхностния слой от 20-40 см.

5.6. Замърсяване на почвата с тежки метали и металоиди

Замърсяването на почвата с тежки метали има различни източници – по атмосферен път чрез праха и дъжда, производствени отпадъци, автомобилни отпадъци, от химизацията на селското стопанство, от поливане на земеделски земи с отпадни води и др.

Оценката на екологичния статус на почвите от община Сатовча е направена на базата на данните от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС), подсистема „Почви“ на ИАОС. За целта данните за наличните концентрации на тежки метали и металоиди (As, Hg, Cd, Cu, Ni, Cr, Pb, Zn, Co) от пункт №133 съответно в землището на с. Сатовча. Пробите са извършени от два слоя: повърхностен (0-20 см.) и подповърхностен (20-40 см.).

Съпоставени с нормите за максимално допустимите концентрации на тези замърсители в почвите, отнасящи се за съответните интервали на измерената реакция на почвите (Таблица 1 от НАРЕДБА №3 за норми относно допустимото съдържание на вредни вещества в почвата) са в норма.

Таблица 5. Средни концентрации на неорганични компоненти през 2019 г.

Име на показател	Средна стойност (mg/kg)	
	Проби от повърхностен слой 0-20 см	Проби от подповърхностен слой 20-40 см
Арсен (As)	10,93	10,97
Никел (Ni)	60,67	65,33
Кадмий (Cd)	0,10	0,10
Кобалт (Co)	13,33	13,33
Мед (Cu)	29,00	28,67
Олово (Pb)	35,00	35,00
Цинк (Zn)	79,67	79,67
Живак (Hg)	0,03	-
Хром (Cr)	81,67	80,00

Източник: ИАОС

5.7. Замърсяване на почвите с продукти за растителна защита (пестициди)

Едни от основните устойчиви органични замърсители са хлор органичните пестициди, които са били масово използвани в селското стопанство през 60-те години на миналия век. Останалите неизползвани препарати са събрани и се съхраняват в складове, разположени на територията на бившите ТКЗС-та.

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

Към 31.12.2020 г. на територията, контролирана от РИОСВ – Смолян, има пет склада за съхранение на негодни за употреба препарати за растителна защита и пет площадки с Б-Б кубове.

На територията на община Сатовча е разположен един склад за съхранение на негодни за употреба препарати за растителна защита, находящ се в с. Сатовча. Съхранените пестициди са 200 кг. На територията на общината са разположение и две площадки с Б-Б кубове, както следва: в с. Слащен – 4 бр. (16 000 кг.) и с. Сатовча – 5 бр. (20 000 кг.).

През 2020 г. са извършени планови и извънредни проверки на склада за съхранение на негодни за употреба препарати за растителна защита и площадките с Б-Б кубове. Съхраняваните препарати за растителна защита са с изтекъл срок на годност. Не са установени разливи и разпиляване на препарати, кражби, нерегламентирано изнасяне и други.

Складът представлява масивна сграда с бетонови основи и разполага с външни ограждения, с цел ограничаване на достъпа на хора и животни.

В изпълнение на Заповед № РД-627/30.07.2020 г. на министъра на околната среда и водите, експерти на РИОСВ - Смолян, съвместно със служители от ОДБХ и БД са извършили проверка на склада за съхранение на негодни за употреба пестициди, при което са снети актуални GPS-координати и е направен снимков материал.

При извършената планова проверка на площадките за съхранение на Б-Б кубове в с. Слащен са установени течове по стените на част от кубовете. Дадени са предписания на кмета на община Сатовча за предприемане на мерки за преустановяване на течовете и уведомяване на РИОСВ – Смолян. При извършваните последващи проверки е установено, Б-Б кубовете са частично санирани, течовете са преустановени и е представена информация за предприетите действия.

Състоянието на складовете за пестициди и Б-Б кубовете се следи периодично от кметовете на населените места, на чиято територия са разположени.

5.8. Замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители, вкл. нефтопродукти

По данни на РИОСВ – Смолян, през 2020 г. не са постъпвали сигнали и не е констатирано наднормено замърсяване с устойчиви органични замърсители, включително нефтопродукти. Данните от провеждания почвен мониторинг показват, че в по-голямата си част показателите са в границите на ПДК, при резултати дори много под допустимите норми.

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

5.9. Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвената повърхност (строителни, битови, промишлени и селскостопански)

Въздействието върху почвите от нерегламентирано изхвърлени отпадъци се изразява в отнемане на земеделски площи за неземеделски цели, запълване на речните корита – предпоставка за възникване на наводнения в земеделските земи.

През 2020 г. продължава контрола по места за недопускане на нерегламентирани замърсявания с битови и строителни отпадъци. При извършените проверки по населени места в община Сатовча не са установени замърсени площи с отпадъци.

При установено замърсяване на площи с битови и/или строителни отпадъци се дават предписания за почистването им, с цел недопускане образуването на нерегламентирани сметища, които могат да доведат до отрицателна промяна в характеристиките на почвения слой.

Община Сатовча следи за изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаването на незаконни сметища. При констатиране на замърсени терени, предприема своевременни мерки за почистването им.

5.10. Почвено запечатване

„Запечатването на почвите“ представлява трайно покриване на почвените повърхности с непропусклив материал, поради застрояване и/или изграждане на инфраструктура. При урбанизацията на териториите неминуемо почвите под изградените сгради и съоръжения остават запечатани. Запечатани са почвите и под изградената транспортна инфраструктура. „Запечатаните“ почви са безвъзвратно загубени за земеделско ползване.

Съгласно Националния концесионен регистър няма възложени концесии за добив на полезни изкопаеми (кариери) на територията на общината. Наличните полезни изкопаеми са скали, гранити, риолити и пясъчници.

6. Основни изводи от анализа

По отношение на почвите на територията на община Сатовча може да се обобщи следното:

- Компонент почви на околната среда е незаменим, ограничен и невъзстановим природен ресурс, което налага опазването му от вредни въздействия и унищожаване, както и неговото устойчиво ползване и управление;
- Установеното почвено разнообразие в община Сатовча благоприятства интензивното земеделие и представлява ценен природен ресурс;

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

- Почвите на територията на община Сатовча са в добро екологично състояние, което е видно от резултатите от мониторинга, както и от осъществената контролна дейност по спазване на изискванията на екологичното законодателство.

IV. ОБВЪРЗАНОСТ НА ПОУПВП СЪС СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ ОТ ПО-ВИСОКО ЙЕРАРХИЧНО НИВО

Опазването на почвата, като компонент на околната среда, е неразривно свързано с опазването на водите, чистотата на въздуха, управлението на отпадъците. Опазването на почвите е неразделна част от цялостната политика за опазване на околната среда в страната. В тази връзка при разработването на Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите (2020-2030 г.) са взети предвид следните нормативни документи:

1) Закон за почвите - рамков закон за опазването на почвите и техните функции, тяхното устойчиво ползване и възстановяване като компонент на околната среда, позовавайки се на следните принципи: екосистемен и интегриран подход; устойчиво ползване на почвите; приоритет на превантивния контрол за предотвратяване или ограничаване увреждането на почвите и на техните функции; прилагане на добри практики при ползването на почвите; замърсителят плаща за причинените вреди; информираност на обществеността за екологичните и икономическите ползи от опазването на почвите от увреждане и за мерките за опазването им. Рамковият закон за почвите определя компетентните органи и дефинира техните компетенции при осъществяването на държавната политика по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на национално, регионално и местно ниво.

2) Закон за опазване на околната среда (ЗООС) - регламентира държавната политика по опазване на околната среда и интегрирането ѝ в секторните политики. ЗООС е рамков закон, който регламентира основните положения и принципи на управлението на обществените отношения, свързани с опазването на околната среда.

3) Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мероприятия - В нея се определят редът и начинът за провеждане на инвентаризация и проучване на площи със замърсена почва (Закон за почвите, съгласно чл. 20, ал. 2 във връзка с чл. 12, т. 6 - замърсяване на почвата). Инвентаризацията и проучванията на площи се извършват с цел да се определят площите със съмнение за замърсяване на почвите и площите с доказано замърсени почви, които да бъдат подложени на мерки за въздействие. В зависимост от проучванията се регламентират мерки за: възстановяване, ограничителни, защитни, както и мерки за обезопасяване. Със съмнение за замърсяване в страната са определени около 1 438 места.

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

4) Наредба за реда и начина за инвентаризация, проучвания, извършване и поддържане на необходимите възстановителни мероприятия на площи с увредени почви

- С наредбата се определят редът и начинът за провеждане на инвентаризация и проучвания на площи с почви, увредени от ерозия, киселяване, засоляване, уплътняване и намаляване на почвеното органично вещество; необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на извършените възстановителни мероприятия за земеделски и горски земи. Инвентаризацията и проучванията се извършват с цел да се установят площите с потенциални и действителни рискове за увреждане на почвите и нарушаване на техните функции в резултат на деградационните процеси.

5) Наредба № 3 за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите - специализирана Наредба, въвеждаща система за оценка на замърсяването на почвата, базирана на равнището на концентрация на индивидуалните замърсители в почвата (неорганични и органични). Определят се три равнища на концентрация за всеки замърсител при 3 стойности на рН, изразени като числени стойности именно: предохранителни, максимално допустими и интервенционни стойности.

6) Наредба № 4 за мониторинг на почвите, с която се урежда редът за провеждане на мониторинг на почвите, чрез създаване на Национална система за мониторинг на почвите (НСМП). Тя е част от Националната система за мониторинг на околната среда и включва събиране, оценка и обобщаване на информация за почвите, както и поддържането на информационна система за състоянието на почвите и тяхното изменение. Целта е оценка на актуалното състояние на почвите, своевременно идентифициране, анализ и прогнозиране развитието на деградационните процеси. НСМП предоставя информация за провеждане на ефективна национална политика и обслужва обществените нужди от информация за състоянието на почвите и тяхното изменение.

7) Наредба № 26 за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт - на рекултивация подлежат всички обекти разписани в чл. 11, ал. 1 от Закона за опазване на земеделските земи: рудници, кариери и други земи с нарушен почвен профил; сгуроотвали, хвостохранилища, сметища и други депа за отпадъци; стари корита на реки; трасета на изоставени канали, пътища, железопътни линии и строителни площадки, след демонтаж на инженерните съоръжения, облицовки и горно строене. Рекултивацията на земите е двуетапен процес, който включва техническа и биологична рекултивация. С нея се възстановява годността на земята за земеделско или горскостопанско ползване. При невъзможност се създава друг вид ползване, като се оформя подходящ ландшафт.

8) Закон за опазване на земеделските земи - с него се уреждат опазването от увреждане, възстановяването и подобряването на плодородието на земеделските земи и се определят условията и редът за промяна на тяхното предназначение. Законът обръща

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

внимание главно върху опазването на функциите на земеделските земи в селското стопанство. Глава трета „Възстановяване и подобряване на продуктивните качества на земеделските земи“ представя и контролира нарушенията на тези земи от промишлено, урбанизационно и друго антропогенно естество. При изпълнения на проекти е приемливо, при определени обстоятелства, да се въведе изискване за оценка на риска от възникване на ерозионни процеси.

9) Закон за водите - този закон урежда собствеността и управлението на водите на територията на Република България като общонационален неделим природен ресурс и собствеността на водностопанските системи и съоръжения. Той е твърде широкообхватен и третира въпроса за собствеността на водите, концесиите, проблемите и програмите, свързани с питейното водоснабдяване, хидромелиоративните системи и водните обекти; обръща внимание на всички фактори, които могат да причинят риск от замърсяване на повърхностните и подземните води, риск от наводнения, ранни системи за предупреждение от бедствия и аварии. Това налага управление на водите на национално и басейново ниво.

10) Наредба № 2 от 13.09.2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници - издава се на основание чл. 135, т. 5 от Закона за водите и отменя Наредба № 2 от 2000 г. за опазване на повърхностните и подземни водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници (обн. ДВ, бр. 87 от 2000 г.). Със заповед на министъра на околната среда и водите № РД-146/25.2.2015 г. за определяне на водите, които са замърсени и застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници и уязвимите зони.

11) Наредба № 18 от 27.05.2009 г. за качеството на водите за напояване на земеделските култури - с наредбата се определят изискванията към качеството на водите за напояване, техният мониторинг и контрол за спазване на изискванията за качеството на водите. Наредбата е остаряла и не кореспондира нито с действащите административни структури в МЗХГ, нито с регламентирането на брутни поливни и напоителни норми. МЗХГ е стартирало поредица от действия, които ще доведат и до привеждане на наредбата в съответствие с основните нормативни актове в страната. Законодателството в областта на водите е изчерпателно и хармонизирано с останалото законодателство, свързано с почвите и не са необходими изменения и допълнения.

12) Закон за управление на отпадъците (ЗУО) - урежда екологосъобразното управление на отпадъците като съвкупност от права и задължения, решения, действия и дейности, свързани с образуването и третирането им, както и формите на контрол върху тези дейности. Определя изискванията към продуктите, които в процеса на тяхното производство или след крайната им употреба образуват опасни или масово разпространени отпадъци, както и йерархията при управлението на отпадъците.

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

V. SWOT АНАЛИЗ

Почвата е ограничен ресурс и постоянно увеличаващите се потребности от храна, дрехи, сграден фонд, енергия се осигуряват за сметка на този ресурс. За осигуряване на екологичен баланс този ресурс следва да се използва така, че да поддържа почвеното плодородие, да предпазва почвата от ерозия и други деградационни процеси и да се намалят загубите на плодородна земя за неземеделско ползване.

Изготвянето на SWOT анализа се основава на подхода, използван в Националната програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите (2020-2030 г.).

SWOT анализът се основава на идентифициране на стратегически най-важните и приоритетни за страната вътрешни и външни фактори, свързани с опазване, устойчиво ползване и възстановяване на функциите на почвите, както и идентифициране на най-важните силни и слаби страни, съществуващите възможности пред страната, които следва да се използват, за да се предотвратят проблеми в бъдеще.

Силните страни са ресурс, умение или друго преимущество, свързано с опазване, устойчиво ползване и възстановяване на функциите на почвите. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство.

Слабите страни представляват ограниченията или недостигът на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват опазването, устойчивото ползване и възстановяване на функциите на почвите.

Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда. Това са благоприятни външни фактори за опазването, устойчивото ползване и възстановяване на функциите на почвите.

Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние.

Таблица 6. SWOT-анализ на почвите на община Сатовча

<i>Силни страни</i>	<i>Слаби страни</i>
○ Благоприятни условия за развитие на разнообразно и високопродуктивно земеделско производство; ○ Липса на почви, замърсени с тежки метали и органични замърсители.	○ Почвена ерозия; ○ Основен източник на замърсяване на почвите е наторяването; ○ Опожаряване на стърнища и суха тревна растителност, водещо до увреждане на повърхностния слой на почвата и до нарушение на нейната микробиологична структура и водния ѝ баланс.
<i>Възможности</i>	<i>Заплахи</i>

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

○ Съществуват възможности за специализирано земеделско производство, за ефективно използване на богатия почвен ресурс, за увеличаване на дела на трайните насаждения и лозята, за подобряване структурата на земеползване чрез земеустройствени и комасационни проекти в землищата на общината; ○ Възможност за извличане на максималния ефект от пасищата, мерите и обработваемите земеделски площи чрез механизма на субсидирането от Европейските фондове по линия на Оперативните програми (напр. ПРСР 2014 – 2020 г.), които, освен чрез преките инвестиции, също и чрез насърчаването на повишаването на знанията на земеделските стопани, ще подпомагат прилагането на добри земеделски практики, водещи до устойчиво управление на почвите и водите и до опазване на биоразнообразието.	○ Липсват механизми за налагане прилагането на почвозащитни земеделски практики на частните земеделски производители и на арендаторите, обработващи частните земи, чийто дял е най-голям; ○ Съществуват трудности за възстановяване на поливното земеделие в Общината: липсата на лесно достъпно финансиране на инвестиционни проекти за възстановяване на поливната инфраструктура в земеделските земи; липсата на собствени финансови средства на Общината за такива инвестиции; ○ На общините е вменен контрол по опазване на почвите съгласно Закона за почвите, за който не са предвидени ресурси – финансови и човешки, в рамките на структурата на общинската администрация; ○ Засилване на деградационните процеси на почвите; ○ Загуба на биоразнообразие при естествено и антропогенно въздействие; ○ Липса на Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите за Област Благоевград; ○ Силен натиск, създаван или засилван от човешките дейности като: неподходящи селскостопански и горски практики, депониране на отпадъци.
---	---

VI. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ПО ОПАЗВАНЕ, УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ПОЧВИТЕ

1. Предизвикателства

През последните години Европейският съюз обръща особено внимание на необходимостта от формиране и провеждане на политика за опазване и устойчиво ползване и възстановяване на почвите. В стратегията за устойчиво развитие на ЕС се подчертава необходимостта, държавите-членки да подобрят управлението и да избягват прекомерната експлоатация на ограничените природни ресурси, каквито са и почвите.

Значителните увреждания на почвите се считат за необратими или могат да бъдат ограничени само с големи усилия и средства. В същото време, почвите осигуряват прехрана, доходи, икономически стабилитет не само на отделните физически лица, но и на държавата като цяло. Освен продуктивната функция, осигуряваща производство на храни и биомаса, почвите притежават и редица други изключително важни функции като буферна, носеща, филтрираща, източник на суровини, местообитание за биологични видове, съхраняваща

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

генетичните ресурси и опазваща историческото и културно наследство на човека. Ето защо е толкова важно да се провежда целенасочена ефективна национална и общинска политика, която да отчита не само необходимостта от опазването на почвата като ресурс, но и нейното устойчиво ползване и възстановяване.

Основно предизвикателство се явява **опазване функциите на почвите, тяхното устойчиво ползване и възстановяване**. Акцентът следва да се постави върху **превантивната защита на почвите и въвеждането на мерки за тяхното устойчиво управление**.

Почвената деградация оказва влияние върху качеството на въздуха, водата, биоразнообразието, затова **подобряването качествата на почвата, с цел опазване на другите компоненти на околната среда и човешкото здраве** е другото основно предизвикателство.

Процесите, увреждащи почвите (ерозия, киселяване, засоляване, уплътняване, намаляване на почвеното органично вещество, замърсяване, запечатване, свлачища, заблатяване) и неправилното им ползване често имат по-големи последици от очакваното. Предприемането на мерки за намаляване на тези процеси е необходимо, за да се избегне тяхното бъдещо задълбочаване и за да се ограничи заплахата, която представляват за околната среда и човешкото здраве. Необходими са действия при източника на увреждане на почвите и предприемане на строги мерки за контрол, за да се осигури безопасност на храните и здравето на населението като резултат от замърсяване на почвите.

Протоколът от Киото подчертава, че почвата е основен резервоар на въглерод, който трябва да бъде защитен и да се увеличава, когато е възможно, тъй като запазването на органичен въглерод в почвите при добрите земеделски практики може да допринесе за смекчаване на негативните въздействия от изменението на климата и поддържане на почвеното плодородие.

Тематичната стратегия за почви на ЕС, както и Конвенция на ООН за борба с опустиняването определят, че са необходими мерки за **подобряване на знанието и повишаване на информираността**, споделянето на добри практики между страните-членки, тъй като малка част от обществото отчита важността на опазването на почвите и пренебрегва риска, който носи увредената почва за околната среда и човешкото здраве. Включването на въпросите за устойчиво управление на почвените ресурси в програмите за обучение ще помогне за разбирането още в най-ранна възраст на специфичните проблеми, пред които е изправен този компонент на околната среда, включително за риска, който носи замърсената почва за здравето на всеки един от нас и колко важно е почвите да бъдат опазвани.

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

2. Стратегически цели и приоритети

Във връзка с посочените предизвикателства и извършените по-горе анализи на състоянието на почвите, настоящата Програма си поставя следните цели и приоритети:

ОБЩА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ:

Съхраняване и подобряване на продуктивния потенциал на почвените ресурси на територията на община Сатовча, с цел тяхното устойчиво управление и икономическа реализация.

- *Приоритет 1. Опазване, съхраняване, устойчиво ползване и подобряване на продуктивните функции на почвите;*
- *Приоритет 2. Възстановяване на увредени почви;*
- *Приоритет 3. Предотвратяване на деградацията на почвите;*
- *Приоритет 4. Повишаване на информираността на заинтересованите страни и подобряване на местна политика в областта на почвите и земите.*

3. Очаквани резултати

Изпълнението на приоритетите ще съдейства за намаляване на вредното антропогенно въздействие, ограничаване и предотвратяване на по-нататъшно увреждане на почвените функции и устойчиво ползване на почвите. Също така ще се минимизира риска за околната среда и човешкото здраве, в резултат на намаляване на броя на замърсените места и възстановяване на увредени почви, ще се подобрят знанието и повиши информираността на заинтересованите страни за почвите, ще се споделят добри практики между тях и представители на други страни-членки на ЕС; ще се подобри контрола на местно ниво за опазването на почвите.

VII. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

За постигане на целите на програмата е разработен План за действие с конкретни институционални, организационни и инвестиционни мерки, срокове, отговорни институции, необходими ресурси и източници на финансиране.

Планът обобщава необходимите ресурси за реализацията на програмата и представлява финансовата рамка на поетите ангажименти по изпълнението му от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация.

Ресурсите за реализацията на Плана включват само планираните средства за реализацията на ключовите за опазването, устойчивото ползване и възстановяването на

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

почвите на общината мерки и проекти, които разширяват възможностите за инвестиции и мобилизират допълнителни ресурси в публичния и частния сектор. В този смисъл в Плана за действие не са включени в пълен обем финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието ѝ през периода до 2028 г.

Компонентите на Плана за действие обхващат:

- определените мерки и дейности за устойчиво управление на почвените ресурси, и общия обем на планираните средства за тяхната реализация;
- източниците на финансиране за реализация на приоритетите, като се имат предвид мерките и проектите;
- индикаторите за постигане на приоритетите и мерките;
- отговорната и партньорските структури за реализация на мерките;
- времето за изпълнение.

Общата сума на поетите финансови ангажименти, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на целите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства.

Планът за действие към Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите (ПОУПВП) на община Сатовча за периода 2021-2028 г. предвижда изпълнението на конкретни и целенасочени мерки по отделните набелязани приоритети, с цел постигане на съответствие с действащите норми и стандарти в екологичното законодателство.

Таблица 7. План за действие на ПОУПВП Сатовча 2021-2028 г.

№	Приоритети и мерки/дейности	Бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Индикатори	Отговорна структура	Партньори	Време за реализация							
							21	22	23	24	25	26	27	28
План за действие на ПОУПВП Сатовча 2021-2028 г.		5 341												
Приоритет 1. Опазване, съхраняване, устойчиво ползване и подобряване на продуктивните функции на почвите		1 705												
1	Залесяване на негодни и изоставени земеделски земи	50	Общински бюджет	Дка залесена площ	Община Сатовча	Земеделски производители	X	X	X	X	X	X	X	X
2	Повишаване продуктивността на земите чрез подходящи технологии и техники	400	Частни фондове; Фондове на ЕС	Брой реализирани проекти за внедряване на нови технологии	Земеделски производител и		X	X	X	X	X	X	X	X
3	Извършване на рекултивация на нарушени терени	200	Общински бюджет; Фондове на ЕС; Частни фондове	Дка рекултивирани терени	Земеделски производител и; Община Сатовча		X	X	X	X	X	X	X	X
4	Прилагане на биологично земеделие, съчетано с мерки за устойчиво управление на земите	500	Фондове на ЕС	10 бр. бенефициенти получили подкрепа	Земеделски производител и		X	X	X	X	X	X	X	X
5	Прилагане на агроекологично земеделие, прилагане на зелено торене, въвеждане на междинни култури, използване на животински и други органични торове за увеличаване на органичното вещество в почвата	500	Фондове на ЕС	5 бр. бенефициенти получили подкрепа	Земеделски производител и		X	X	X	X	X	X	X	X

**ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА
ПЕРИОДА 2021-2028 Г.**
Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на
община Сатовча за периода 2021-2028 г.

№	Приоритети и мерки/дейности	Бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Индикатори	Отговорна структура	Партньори	Време за реализация							
							21	22	23	24	25	26	27	28
6	Насърчаване инвестициите в устойчиви практики, вкл. култивирането на лечебни растения и алтернативни култури, на слабопродуктивни общински земи	50	Общински бюджет	Дка залесени земи; закупен посадъчен материал	Община Сатовча	Земеделски производители	X	X	X	X	X	X	X	X
7	Периодичен текущ контрол за изгарянето или друга форма на неконтролирано обезвреждане, изоставяне и нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвена повърхност, включително на селскостопански отпадъци, извън обхвата на Закона за управление на отпадъците	5	Общински бюджет	Осъществен периодичен текущ контрол	Община Сатовча		X	X	X	X	X	X	X	X
Приоритет 2. Възстановяване на увредени почви		650												
1	Адаптиране и внедряване на нови технологии за възстановяване на увредени от пожари почви	400	Фондове на Европейския съюз	Брой изпълнени проекти/ дейности към проект	ДЛС Дикчан, Земеделски производители		X	X	X	X	X	X	X	X
2	Възстановяване и поддържане на полезащитните горски пояси и извършване на нови противоерозионни залесявания	50	Други източници	Извършени залесявания	ДЛС Дикчан		X	X	X	X	X	X	X	X
3	Прилагане на подходящи технологии, схеми и видове за залесяване на засегнати от ерозия земи	200	Фондове на Европейския съюз	Извършени залесявания	Земеделски производители, бизнес организации, ДЛС Дикчан,		X	X	X	X	X	X	X	X

**ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА
ПЕРИОДА 2021-2028 Г.**
Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на
община Сатовча за периода 2021-2028 г.

№	Приоритети и мерки/дейности	Бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Индикатори	Отговорна структура	Партньори	Време за реализация							
							21	22	23	24	25	26	27	28
					Община Сатовча									
Приоритет 3. Предотвратяване на деградацията на почвите		2 940												
1	Прилагане на агротехнически, хидротехнически и лесомелиоративни мерки за ограничаване на ерозията	400	Фондове на Европейския съюз	1 бр. изпълнени проекти	Земеделски производители, ДЛС Дикчан, Община Сатовча		X	X	X	X	X	X	X	X
2	Осигуряване производството на необходимото количество дървесни и храстови видове за противоерозионно залесяване в държавните горски разсадници	70	Други източници	Извършени залесявания	ДЛС Дикчан		X	X	X	X	X	X	X	X
3	Прилагане на щадищи почвите видове сечи, техники и технологии в горите	70	Други източници	Извършени залесявания	ДЛС Дикчан		X	X	X	X	X	X	X	X
4	Изграждане на подпорни стени срещу свлачища и наводнения	800	Държавни трансфери	Км. изградени подпорни стени	Община Сатовча		X	X	X	X	X	X	X	X
5	Изграждане на открити отводнителни канали в застрашените от свлачища населени места	800	Общински бюджет; Държавни трансфери	Км. изградени отводнителни каналы	Община Сатовча		X	X	X	X	X	X	X	X
6	Изграждане на дренажни системи, като мерки срещу високи подпочвени води и свлачищни процеси и ерозия	800	Общински бюджет; Държавни трансфери	Км. изградени дренажни системи	Община Сатовча		X	X	X	X	X	X	X	X
Приоритет 4. Повишаване на информираността на заинтересованите страни и		46												

**ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА
ПЕРИОДА 2021-2028 Г.**
Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на
община Сатовча за периода 2021-2028 г.

№	Приоритети и мерки/дейности	Бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Индикатори	Отговорна структура	Партньори	Време за реализация							
							21	22	23	24	25	26	27	28
подобряване на местна политика в областта на почвите и земите														
1	Отбелязване на Световния ден на почвите - 5 декември и организиране на информационна кампания за подобряване на знанието и повишаване на информираността за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите	2	Общински бюджет	8 бр. годишни кампании	Община Сатовча	Образователни институции, земеделски производители, НПО	X	X	X	X	X	X	X	X
2	Подобряване на административния капацитет чрез усъвършенстване на специализираните знания и умения на експертите от общинска администрация Сатовча и споделяне на добри практики в областта на опазването, устойчивото ползване и възстановяване на почвите и устойчивото управление на земите и борбата с опустиняването	20	Фондове на Европейския съюз	1 бр. изпълнен проект/ дейност към проект	Община Сатовча	Община от ЕС	X	X	X	X	X	X	X	X
3	Организиране на дейности за информиране на собственици и ползватели на замърсени земи за наложените ограничения в ползването им	2	Други източници	4 бр. проведени годишни срещи	Областна дирекция земеделие Благоевград	Общинска служба земеделие Сатовча		X	X	X	X	X	X	
4	Създаване на онлайн платформа за предложения и сигнали в областта на устойчивото ползване на земеделските земи	10	Общински бюджет	Една създадена онлайн платформа	Община Сатовча	Земеделски производители	X	X	X	X	X	X	X	X

**ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА
ПЕРИОДА 2021-2028 Г.**
**Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на
община Сатовча за периода 2021-2028 г.**

№	Приоритети и мерки/дейности	Бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране	Индикатори	Отговорна структура	Партньори	Време за реализация							
							21	22	23	24	25	26	27	28
5	Провеждане на информационна кампания за запознаване на земеделските производители с устойчивото управление на земите и почвите	2	Общински бюджет	2 проведени информационни кампании	Община Сатовча	Земеделски производители			X				X	
6	Наблюдение, оценка и актуализация на Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите	10	Общински бюджет	8 бр. изготвени отчети на програмата към годишния отчет по ПООС; 1 бр. изготвена актуализация на програмата и оценка, като част от оценката по ПООС	Община Сатовча	Външни експерти извън ОБА Сатовча	X	X	X	X	X	X	X	X

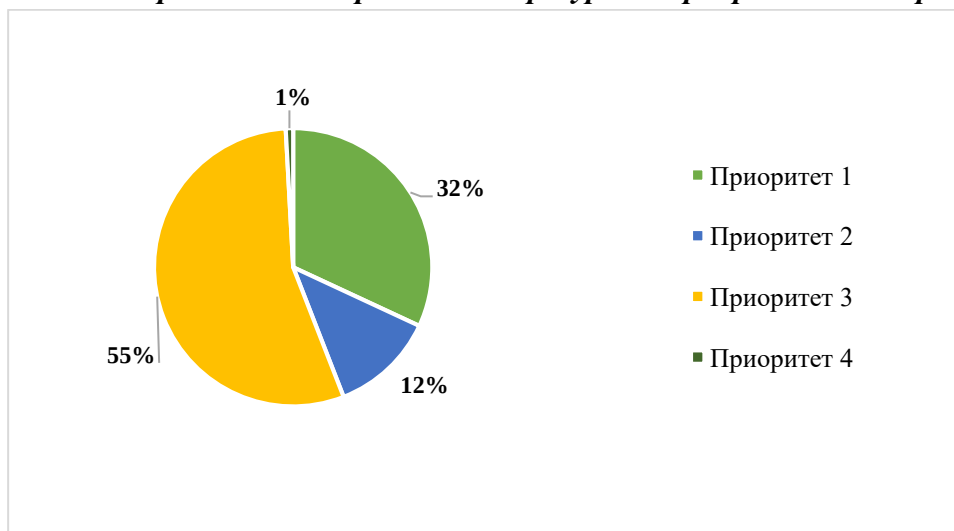

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

55% от финансовия ресурс за изпълнение на Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча са предвидени за предотвратяване на деградацията на почвите. На второ място са предвидени средства за опазване, съхраняване, устойчиво ползване и подобряване на продуктивните функции на почвите. На трето място, средствата са за възстановяване на увредени почви. На последно място, но не по важност, са предвидени средства за информиране на заинтересованите страни и подобряване на местната политика в областта на почвите и земите.

Фигура 2. Разпределение на финансовия ресурс по приоритети на програмата

VIII. СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, КОНТРОЛ И ОТЧИТАНЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА

Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 12 от ЗМСМА Общинският съвет е органът, който приема стратегии, прогнози, програми и планове за развитие на общината, които отразяват националните и европейските политики за развитие на местните общности. В изпълнение на това правомощие се разработва и приема и настоящата програма, като освен приемането ѝ следва да се обезпечи и процеса на нейното изпълнение и отчитане. Наблюдението и изпълнението на ПОУПВП е отговорност на кмета на общината.

С оглед на действащата административна структура на Община Сатовча, изпълнението на ПОУПВП ще се осъществява от експерти от общинската администрация на Община Сатовча, на които са възложени функции, свързани с екологията и опазването на околната среда.

Наблюдението и контролът са неразделна част от процеса на изпълнение/реализиране на ПОУПВП и чрез тях се цели да се предостави на компетентните местни органи: Общинския съвет, кмета на общината, служителите от общинска администрация, както и на всички

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

заинтересовани страни (социално-икономическите партньори и структури на гражданското общество) ранна информация за напредъка или липсата на напредък по постигане на заложените в програмата цели и резултати, на ефективността на нейната реализация. Получената информация се използва за целите на управлението - осъществяване на контрол и вземането на управленски решения относно продължаването, изменението, допълването или прекратяването на реализацията на съответната политика или програма.

За осъществяването на мониторинга на програмата е необходимо да се приемат и въведат в практиката на администрацията на Община Сатовча **правила за мониторинг, контрол и оценка при изпълнението на програмата**, които могат да бъдат конкретно разписани за политиката по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите или общо за политиката по околна среда, но могат да бъдат и правила, които се прилагат от общинската администрация и по отношение на другите конкретни политики.

Правилата трябва подробно да описват отговорностите на съответните структурни звена и служители в общината за набиране на необходимата информация със съответните срокове, както и за обобщаването ѝ и подготовката на годишен отчет пред Общинския съвет за изпълнението на програмата, който ще е част от Годишния отчет за изпълнение на Програмата за опазване на околната среда. В правилата трябва да се определят обхвата на информацията, която ще се събира, източниците на данни и графика за предоставяне на информацията. Обхватът и източниците на необходимите данни ще се обуславя от включените в програмата цели и мерки и избраните индикатори за изпълнение на мерките и за постигане на програмните цели. Осигуряването на достатъчно и надеждни данни в единен формат е от съществено значение за проследяване на напредъка при постигане на целите и осъществяване на контрол по изпълнение на мерките. За целта е целесъобразно да се изготвят въпросници (формуляри), които ще се попълват от звената, които имат отношение към изпълнение на включените в програмата мерки.

По отношение на графика за предоставяне на информацията, свързана с текущото наблюдение на изпълнението на Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите, подходящо е събирането и систематизирането на информацията да се извършва на годишна база.

Източниците на информация за стойностите на индикаторите за наблюдението на изпълнението на ПОУПВП ще се базират на данни на Националния статистически институт, на официалната статистика на други централни, териториални държавни органи, агенции и институции, имащи правомощия и осъществяващи мониторинг и контрол на околната среда (МОСВ, ИАОС, РИОСВ) и земеделието (МЗХГ, ДФЗ), на общинската информационна система и информация от различните дирекции и отдели в общината, както и на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация. В процеса на

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

наблюдение общинската администрация осигурява участието на организации, физически и юридически лица, като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Орган за контрол по изпълнение на Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите е Общинският съвет. Кметът на общината информира ежегодно Общинския съвет и обществеността за изпълнението на Програмата през предходната календарна година.

За периодичното отчитане изпълнението на програмата е предвидено да се изготвя **Годишен отчет**. Годишният отчет ще се изготвя от експертите от общинската администрация до края на месец март на следващата година на база на събраната и анализирана през годината информация и на база проследяване на индикаторите за нейното изпълнение. Изготвените отчети също така се внасят за информация в РИОСВ. Отчетът е неразделна част от Програмата за опазване на околната среда, като дава ясна информация за постигнатия напредък по изпълнението ѝ. Поради тази причина при изготвянето му е необходимо да се представят графики, таблици и фигури, които да онагледяват по-ясно напредъка по изпълнението на заложените мерки.

Годишният отчет за изпълнение на програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите съдържа информация относно: общите условия за изпълнение и промени в социално-икономическите условия в общината; действия, предприети от общината за осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на програмата; създадени механизми за събиране, обработка и анализ на данни; преглед на проблемите, възникнали в процеса на изпълнение на програмата през съответната година, и предприетите мерки за преодоляването им; резултати от извършени оценки и тематични допитвания към края на отчетната година; напредък по изпълнение на целите и мерките в програмата; заключение и приложения.

Годишният отчет може да се публикува на официалната страница на общината за информирание на обществеността и заинтересованите страни.

Партньорският модел на управление е необходим за бъдещото развитие на Община Сатовча. В процеса на изпълнение на политиката, свързана с опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на територията на общината, са въввлечени разнородни по своите интереси и функции заинтересовани страни - институции, организации, административни звена, общности (групи) от различни юридически и физически лица, които имат конкретен интерес във връзка с реализацията на тази публична политика и са нейни поддръжници или противници. С помощта на партньорството може да се осъществи целенасочено взаимодействие между тях, което ще гарантира успешното ѝ изпълнение и постигане на заложените резултати. Главната цел на действията за прилагане на принципа за партньорство е да се осигури прозрачност и да се информират заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането и прилагането на тази политика, относно очакваните резултати и

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА ПЕРИОДА 2021-2028 Г.

Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Сатовча за периода 2021-2028 г.

ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на нейната реализация.

Сайтът на общината трябва да се актуализира непрекъснато, тъй като той е основен източник за информация, относно развитието на общината и дейността на общинската администрация, свързана с изпълнение и отчитане на стратегическите политики и документите за изпълнението им и в частност политиката по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

Ефективен канал за информация са и презентационните материали и брошури, като се препоръчва такива да бъдат залагани като средство за информация и публичност във всички проекти, които ще се изпълняват и са включени в Плана за действие към програмата и в Плана за интегрирано развитие на община Сатовча 2021-2027 г. В допълнение, за прилагане принципа на партньорство е препоръчително засилване на сътрудничеството с местни сдружения с цел увеличаване на гражданското участие в процеса по реализация на програмата и включване на всички заинтересовани страни чрез организиране на обществени обсъждания, кръгли маси, форуми и други подходящи форми на участие.

IX. ОЦЕНКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА ЗА ДЕЙСТВИЕ

Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите се актуализира при промяна във фактическите и/или нормативните условия:

- в резултат от въздействието на „външни“ фактори - например промени в изискванията на европейското и българското законодателство, които налагат промяна в поставените в Програмата стратегически цели и приоритети и в съответните програмни мерки;
- в резултат на фактори, свързани с изпълнението - значително изоставане в изпълнението на програмните мерки и/или липса на напредък за постигане на целевите индикатори, въпреки изпълнението на програмните мерки, което налага прилагането на допълнителни мерки към вече приетите или замяна на някои от приетите мерки, които не дават очаквания предварително резултат.

Целесъобразно е с оглед значението на изпълнението на целите в общинските програми за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите за изпълнение на националните цели, които страната докладва пред ЕК, да се изготви **междинна оценка** на програмата след изтичане на четиригодишен срок от нейното изпълнение, която ще посочи тенденциите и степента на изпълнение на програмните цели след края на 2024 г. и **последваща оценка** след нейното изтичане за оценка на степента на изпълнение на програмата. В съответствие с изводите от междинната оценка може да се извърши **актуализация** на Програмата, ако се налага. Ако обаче, в резултат на промени в обстоятелствата се налага да се направи актуализация в друг времеви период, то тя може да се извърши по всяко време от

**ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА САТОВЧА ЗА
ПЕРИОДА 2021-2028 Г.**

**Приложение №4 Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на
община Сатовча за периода 2021-2028 г.**

изпълнението на общинската програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите. Процедурата за актуализация на общинската програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите следва процедурата за разработване и одобрение на програмата. Актуализацията на Програмата също трябва да премине през обществени консултации и да се приложи законодателството за екологична оценка на планове и програми, след което да се одобри от Общинския съвет и да се публикува за информация на обществеността.